

КАЗКОТЕРАПІЯ В СИСТЕМІ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Зоряна Мацюк

zorienka@mail.ru

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
Україна

Марія Фенко

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
Україна

Received May, 9, 2016; Revised June, 6, 2016; Accepted June, 24, 2016

Анотація. У складних суспільних умовах дедалі більше розширюється коло проблем, які потребують педагогічного вирішення. Дієвий метод – казкотерапія, використовують для безпосереднього впливу на емоційно-почуттєву сферу особистості для зміни моделей поведінки, аналізу прихованих можливостей дітей. У статті обґрунтовано теоретичні засади використання казкотерапії в психолого-педагогічній практиці. Зокрема було визначено критерії та показники мовленнєвого розвитку дошкільників в ігрових казкових ситуаціях: 1) обізнаність із казками; уміння розповідати знайомі казки; уміння оцінювати свою розповідь і розповідь товариша; 2) самостійність складання дітьми сюжетів казкових ситуацій; оригінальність вигаданого казкового сюжету; наявність засобів творчого самовираження. Особливий акцент зроблено на творчому мовленнєвому самовираженні дітей, чому безпосередньо сприяє використання казкотерапії: відбувається занурення дітей у світ казки, що поглиблює максимальну мовленнєву активність дітей на навчально-виховному просторі дитячого навчального закладу; наявність позитивних емоційних стимулів у складанні творчих розповідей; створення ситуацій успіху в мовленнєво-ігровій діяльності; стимулювання мовленнєвого самовираження і творчої ініціативи дошкільників в казкових ситуаціях. Результати проведеного дослідження свідчать, що використання методу казкотерапії є доцільним і виправданим.

Ключові слова: казка, казкотерапія, метод, мовленнєвий розвиток, дошкільник.

Matsyuk, Zoriana; Fenko, Maria. Fairytale Therapy in the Speech Development System of Preschool-age Children.

Abstract. Difficult social conditions lead to an expanding range of problems that require solutions at the pedagogical level. Fairytale therapy is an effective method used to exert a direct influence on the emotional and sensory spheres of the personality to change behaviour patterns and provide an analysis of children's innate abilities. In this article the theoretical principles of the use of fairytale therapy in psycho-pedagogical practice are substantiated. In particular the criteria and the performance indicators of speech development of preschool-age children were determined in situations where they engaged in fairytale-related play: 1) the level of fairytale-based learning; the ability to recount familiar fairytales; the ability to evaluate their own narration and that of a friend; 2) children's self-sufficiency in making up plots involving fairytale-based situations; the originality of the fictitious fairytale plot; and the presence of tools for creative self-expression. Particular emphasis is put on the children's creative self-expression in speech, to which the use of fairytale therapy contributes directly: children are immersed in the fairytale world, which extends the maximum speech activity of the children in the educational/developmental setting of their

school; the presence of positive emotional stimuli in formulating creative narratives; the devising of successful scenarios in activities involving a combination of speech and play-acting; providing incentives for oral self-expression and creative initiative in preschool-age children in fairytale-related situations. The results of the research which was conducted demonstrate that the use of the fairytale-therapy method is appropriate and justified.

Keywords: *fairytale, fairytale therapy, speech development, preschool-age children.*

1. Вступ

Проблема розвитку професіоналізму педагогів особливо актуальна, оскільки у складних суспільних умовах все більше розширюється коло проблем, які потребують соціально-педагогічного вирішення: духовна деградація, втрата ціннісних орієнтацій, деформація відносин у суспільстві та родині тощо. Усі означені проблеми беруть свій початок ще з формування ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку. Дитина здатна засвоювати суспільний досвід, осмислювати систему пануючих відносин, моральних цінностей. Завдання педагога – зорієнтувати дошкільника в сучасному складному світі. Унікальним методом розв'язання поставлених проблем є метод казкотерапії, використання якого дає змогу безпосередньо впливати на емоційно-почуттєву сферу особистості, змінювати моделі поведінки, актуалізувати приховані ресурсні можливості дошкільників.

Діагностичні та терапевтичні можливості казки перебувають у полі досліджень психологів і педагогів різних напрямів. Однак на сьогодні ще не достатньо досліджена казкотерапія як нова психолого-педагогічна технологія розвитку мовлення дошкільників.

Теоретико-методичним підґрунтям дослідження стали фундаментальні праці з лінгводидактики Е. В. Белкіна, О. О. Дронова, А. М. Бугуш, Н. В. Гавриш, О. С. Монке, С. М. Чемортан. Традиція вивчення проблеми розвитку словесної творчості дошкільнят пов'язана з розглядом її як одного з видів зв'язного висловлювання в умовах навчання рідної мови. Дослідники доводять, що в дітей до старшого дошкільного віку формується свідоме художньо-естетичне сприймання літературних творів, що полягає в розумінні змісту й ідеї твору, здатності виділяти й усвідомлювати його мовні засоби виразності (хоча процес складання власної творчої розповіді для більшості дітей складний). Проявами самосвідомості є саморегуляція, самопізнання, самопрезентація, самостановлення і самовираження. Творче самовираження виявляється в різних видах діяльності дитини, зокрема і мовленнєвій. Казкотерапія сприяє становленню самосвідомості дитини, що слугує підґрунтям формування творчого мовленнєвого самовираження.

Мета дослідження: обґрунтувати специфіку розвитку творчого мовленнєвого самовираження дітей дошкільного віку засобами казкотерапії.

2. Методи дослідження

У психолого-педагогічній науці та практиці освіти спостерігаємо актуалізацію уваги до теоретичного осмислення і практичного упровадження казкотерапії у сучасний освітній простір дитячого навчального закладу.

Визначення змісту та специфіки використання методу казкотерапії потребує докладного аналізу й обґрунтування особливостей використання в дошкільній лінгводидактиці. Рівень зацікавлення дітей навчанням, звичайно ж, залежить від вихователя, від його вміння організувати навчально-виховний процес. Креативний педагог, розробляючи цікаві ігри, дидактичний матеріал, добираючи казки та методичні прийоми, спонукає вихованців до творчої активності.

3. Процедура дослідження й обговорення результатів

В організації спільної діяльності «дорослий-дитина» (інтелектуальної, ігрової, трудової) казка є тією сходинкою, із якої розпочинається взаємодія. Тож, розуміючи значення казки для всебічного розвитку дитини, спеціально створені казки та розроблені до них завдання дають змогу педагогам організувати інтегрований освітній процес, який допомагає дітям не лише краще пізнати рідну мову, природу, засвоїти правила етичної поведінки, усвідомити ціннісні орієнтири, а й навчити їх міркувати, висловлювати власну думку, відстоювати індивідуальну точку зору, порівнювати, зіставляти, робити висновки тощо.

Казка – найулюбленіший і найпопулярніший твір усної народної творчості для дітей, який розкриває «безмежний світ людської уяви, полонить серця дітей і дорослих» (Nassrullaeva 1982). Дитина за допомогою казки пізнає світ, розкриває поняття добра і зла. Казка в особливій метафоричній формі впливає на психіку дитини, формує її поведінку.

Завдяки казці дитина навчається жити із власними інстинктивними прагненнями та міфологічними уявленнями, опановує їх завдяки раціональному мисленню, інтерпретуючи казкові сюжети та образи, долає свої страхи та переживання.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «казка» визначається як «розповідний народно-поетичний або писемно-літературний твір про вигадані події, вигаданих осіб, іноді за участю фантастичних сил» (Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy 2004: 410). Учені-фольклористи, етнографи та літературознавці (О. Афанасьєв, О. Величко, Є. Мелетинський, В. Пропп і ін.) присвятили вивченню казки чимало досліджень, однак на сьогодні не існує єдиного тлумачення цього поняття.

На думку Е. Померанцевої, казка – епічний, переважно прозовий твір чарівного, авантюрного та побутового характеру, який розповідає казкар і сприймається слухачами як вигадка (Pomerantseva 1956). Означену особливість казки відзначають також Т. Давидова та В. Пронін, які стверджують, що «у казці відбуваються завчасно фантастичні події, казка – вигадка у чистому вигляді, що казкар і не приховує» (Davudova 2003: 215).

Одним із більш точних, на наш погляд, є визначення В. Анікіна: «Казки – це колективно створені, колективно збережені народом усні художні епічні оповідання в прозі з таким морально-етичним, соціально-побутовим змістом, який за своєю суттю потребує повного або часткового використання засобів

фантастичного зображення дійсності й тому вдається до фантастичної вигадки, різні й традиційні форми якої, не повторюючись більш ні в якому іншому жанрі фольклору, склалися протягом віків у тісному зв'язку з народним життям, мали первісний зв'язок із міфологією» (Iakymenko 1999: 20).

Ураховуючи власне світосприймання, кожен народ протягом століть формував свою, властиву лише йому, систему виховання, критеріями ефективності якої вважаємо: загальну культуру, освіченість, духовність тощо. В основі української системи виховання перебуває давня педагогічна традиція нашого народу, у якій казка завжди була основним інструментом формування світоглядних уявлень людини. Вона створює сприятливі умови для творчої самореалізації особистості, є своєрідним виховним прийомом, завдяки якому дитина може у власній уяві пережити різноманітні ситуації, у які потрапляють герої казок, і зробити самостійний висновок щодо доцільності тої чи тої поведінки.

Казки слугують для дітей однією із форм пізнання світу, адже через життя героїв, дошкільник сам стає учасником подій, співчуває добру, засуджує зло. Народна казка захоплює малюка не лише сюжетом, поетичною формою, а й своїм ідейним змістом.

Казка вводить дошкільника у світ фантазії, пробуджує його активну діяльність, співтворчість, а в кращому випадку – творчість. Дитина через емоції та почуття, викликані казкою, сприймає колорит народності в передачі казкового образу, красу рідної мови. Реалістичний підхід дітей до казкової фантастики формується в середньому дошкільному віці через безпосередній вплив виховання та навчання.

З огляду на порівняно молодий вік казкотерапії як наукового напрямку, на сьогодні ще не існує загальноприйнятого, чіткого його визначення. Немає його й у реєстрі більшості словників. Доречним вважаємо розгляд основних аспектів потрактування досліджуваного поняття.

На думку І. Вачкова, «казкотерапія – це такий напрям практичної психології, який, використовуючи метафоричні ресурси казки, дозволяє людям розвинути самосвідомість та побудувати особливі рівні взаємодії один з одним, що створює умови для становлення їх суб'єктності» (Vachkov 2001: 7), тобто автор робить акцент на метафоричності як доміантній характеристиці казки. За В. Алексеєнком та Я. Лощиніною, казкотерапія – психологічний напрям терапевтичного впливу на несвідому сферу дитини та дорослої людини (Alekseienko 2008). Також, на думку А. Осипової, «казкотерапія – це метод, який використовує форму казки для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості та взаємодії з оточуючим світом» (цит. за Sokolov 1997: 7).

Завдання казкотерапевта, психолога чи педагога вбачаємо в тому, щоб дібрати чи створити казку відповідно до потреб дитини. Якщо це зроблено вдало, то дитина «вбудовує» її послання у свій життєвий сценарій. Особливо корисно, коли дошкільник просить повторити казку неодноразово, адже саме так відбуваються глибокі зміни у світогляді. Найкращі результати можна спостерігати в роботі з дітьми, які активно співпереживають казковим героям

(чому особливо сприяють вікові особливості дошкільнят). У ранньому віці мислення в дітей орієнтоване на образне осмислення інформації й емоційно-чуттєве сприйняття світу, саме тому важливу інформацію малюк краще засвоює через яскраві образи, які представлені в казках.

Домінантна особливість роботи у системі казкотерапії – це *взаємодія з дитиною на ціннісному рівні*, спираючись на моральні орієнтири, духовні цінності, особистісний потенціал дитини, можна розв'язати різнопланові психологічні, педагогічні, лінгвістичні, культурологічні проблеми.

Як терапевтична технологічна одиниця, казка виконує низку *функцій*:

– *діагностичну* (пригадуючи образи знайомих із дитинства казок, у малюка виникає певна емоційна реакція);

– *терапевтичну* (по-перше, психологічно готує особистість до напружених емоційних ситуацій; по-друге, символічно знівельовує фізіологічні й емоційні стреси; по-третє, приймає в символічній формі свою фізичну активність і здатність діяти у кризових ситуаціях; по-четверте, відмовляється від інтелектуальних інтерпретацій і повністю приймає всю гаму емоційних переживань);

– *виховну* (казка дозволяє в м'якій формі пояснювати дитині як варто чинити і як ні);

– *корекційно-реабілітаційну* (робота з поведінковими особливостями особистості, як засіб заміщення неефективного стилю поведінки на більш продуктивний; пояснення того, що відбувається);

– *мовленнєвого розвитку* (одночасно з орієнтацією на зміст слів дитина виявляє неабияку цікавість до звукової форми слова, змінює слова, творить нові).

Мовленнєвий розвиток дошкільників відбувається у процесі вдосконалення та практичного використання мови у спілкуванні з іншими. Засвоєння мови супроводжується великою активністю дитини. Саме тому важливо зробити особистісно значущим увесь зміст роботи щодо лінгвістичної підготовки дитини.

Актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку в дошкільному віці визначено завданнями щодо створення оптимальних умов для якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини, які виявляються в специфічно дитячих видах діяльності й пов'язані із комунікацією. Становлення в людини всіх психічних функцій, психічних процесів, особистості в цілому неможливе без міжособистісного контакту. Водночас мовленнєвий розвиток та його вдосконалення необхідно розглядати як відображення становлення навичок комунікативно-мовленнєвої взаємодії. Комунікативно-мовленнєві здібності можна характеризувати як індивідуальні психологічні й психофізіологічні особливості, які сприяють швидкому та якісному засвоєнню умінь і навичок застосовувати засоби спілкування в конкретній ситуації взаємодії з однолітками чи дорослими. Однак для розвитку мовлення дитини недостатньо пропонувати їй лише різноманітний

мовний матеріал. Необхідно ставити перед дитиною нові завдання спілкування, що вимагали б нових мовних засобів.

Використання методу казкотерапії полегшує професійну комунікацію. Окремі казкотерапевтичні техніки (пригадування улюбленої казки, малювання казки чи її фрагменту, розповідання казки) можна успішно використовувати під час занять для встановлення сприятливої, доброзичливої атмосфери та створення ситуацій успіху. Комунікативні уміння педагога представлені такими показниками: уміння володіти культурою професійного спілкування у процесі організаційної й освітньо-виховної діяльності з використанням казкотерапії; інтерпретувати вербальну та невербальну інформацію, отриману від дошкільників і представлену продуктами їх творчої діяльності (казок, малюнків тощо).

Вагому роль під час реалізації аналізованого методу відіграє мовленнєво-ігрова казкова ситуація, яка виникає між дітьми у процесі творчого відображення змісту знайомої казки, супроводжувана діалогічним або монологічним мовленням, іграми, розподілом ролей, застосуванням дитиною лінгвістичних і екстралінгвістичних засобів, що слугують засобом самовираження.

Зміст психологічної та розвиваючої роботи полягає в тому, щоб зрозуміти й осмислити зміст казкових ситуацій, образів, сюжетних ліній. Кожна казкова ситуація містить величезний прихований зміст через казкові образи, досвід вирішення предками складних життєвих проблем. Ефективність використання цього методу для розвитку мовлення та творчого мислення, аналітико-синтетичних здібностей дієве в роботі з дітьми дошкільного віку.

Вважаємо за доцільне класифікувати мовленнєві ситуації:

- *ситуація інсценування* (послугуємося готовими текстами);
- *рольова ситуація* (ілюстрацій на основі яких відбувається рольова гра);
- *навчальні ситуації* (реальні, уявні);
- *уявний діалог героїв*;
- *словесний малюнок*;
- *мінімонолог героїв художнього тексту* тощо.

У таких ситуаціях дитина за допомогою слова, мовлення та гри виражає себе, висловлює особисте ставлення до інших, до довкілля, тобто тут ігрова мовленнєва ситуація виступає засобом самовираження дитини. Відтак, для розвитку мовлення ми обрали ігрову діяльність методом казкотерапії, яка не тільки максимально активізує мовлення дітей, а й сприяє його розвитку, переходу відтворювального, репродуктивного висловлювання за змістом тексту казки у творчі висловлювання, що передбачають інтерпретацію змісту знайомої казки, самостійне створення дитиною нових варіантів казкових ситуацій з наступним їх розігруванням.

Відповідно до виокремлених мовленнєвих ситуацій та урахування ключові теоретичні позиції щодо використання казкотерапії, правомірним є дотримання наступних умов розвитку творчого мовленнєвого самовираження дітей:

- 1) занурення малюків у світ казки;
- 2) максимальна мовленнєва активність дітей у різних казкотерапевтичних моментах;
- 3) наявність позитивних емоційних стимулів під час створення творчих розповідей;
- 4) створення ситуацій успіху в мовленнєво-ігровій діяльності дітей;
- 5) стимулювання творчого мовленнєвого самовираження дітей засобами казкотерапії.

Особливої актуальності в сучасному освітньому просторі набуває саме проблема творчого мовного самовираження дошкільників.

На наш погляд це досить складний процес, який передбачає кілька взаємопов'язаних етапів. На першому етапі формування творчого мовленнєвого самовираження дітей в ігрових казкових ситуаціях вважаємо за доцільне: ознайомлювати дітей із текстами казок, збагачувати активний словник образними елементами, лінгвістичними та екстралінгвістичними засобами виразності. Змістовий аспект роботи містить читання та розповідання казок; бесіда за змістом прочитаного; відтворення дій героїв казок; інсценування уривків казок; розігрування окремих епізодів казки тощо.

Наступний етап передбачає стимулювання дітей до:

- відтворення змісту казок (розповідей про героїв казок);
- ігор за змістом казок;
- використання низки творчих прийомів (словесний малюнок – опис героїв казки; вигаданий діалог із героями казок; написання листа позитивному та негативному персонажу казки; ігри-драматизації).

Зазначимо, що Річард Гарднер описує низку ігор, які він запропонував для покращення техніки складання розповіді за допомогою яких можна значно урізноманітнити процес складання казки. Наприклад, під час гри з мішечка дістають іграшку або якийсь інший предмет і складають розповідь чи історію про них, відштовхуючись від слова на картці з намальованим предметом.

Третій етап казкотерапевтичної роботи зорієнтований на активізацію творчого самовираження в різноманітних мовленнєвих ситуаціях. Незалежно від обраного прийому, вважаємо, що основним завданням педагога залишається уміння адекватно сприйняття фантазії та чарівного рішення, представленого в казці з життям дитини. Максимально ефективно реалізувати це завдання нам допомагає саме авторська казка.

Останній етап передбачає самостійне складання дітьми творчих розповідей за казковими сюжетами, театралізовані ігри, ігри-драматизації. Цей етап вважаємо ключовим в казкотерапії, оскільки в авторських текстах дітей утілено їх переживання, проблеми, захоплення, страхи тощо. На інтуїтивному рівні діти «розкривають власну душу» за допомогою чарівних історій. Щоб створити казку не просту, а терапевтичну, насамперед потрібно визначити проблему чи ситуацію, з якою необхідно попрацювати. Також необхідно з'ясувати, як саме дитина виявляє проблемну поведінку та записати найхарактерніші приклади, щоб потім їх використати.

Справжня казка розпочинається з гарного зачину (*Жили-були; Де-не-де у якимсь царстві жив собі цар та цариця, а в них три сини, як соколи. От дійшли вже ті сини до зросту, – такі парубки стали, що ні задумати, ні згадати, хіба в казці сказати; Це було давно-предавно, коли кури несли телят, а вівіці писанки файніші ніж у Косові*).

Обираючи казкового героя, слід дотримуватися певних вимог, а саме герой має: бути однакової статі та віку з дитиною, для якої створюють казку; мати схожу поведінку; іншу ніж у дитини, щоб не викликати спротив. Ім'я або прізвисько героя казки має бути веселим і кумедним, адже гумор створює позитивну атмосферу.

Наступний крок – складання казки, де необхідно описати, як герой виявляє проблемну поведінку у трьох різних ситуаціях. Оскільки для казок властиві повтори (зазвичай герой має відгадати три загадки, виконати три завдання, подолати три перепони тощо) – що сприятиме кращому засвоєнню та запам'ятовуванню казки. Педагогу необхідно показати, як із кожним поганим вчинком герой стає менш щасливим та набуває негативних рис. На такому прикладі дитина краще зрозуміє до чого призводить погана поведінка. Далі доцільно увести в сюжет персонажа на кшталт мудрого вчителя, поважного старця чи доброго чарівника, який підкаже герою вихід із проблемної ситуації та підштовхне його до позитивних змін. Фінал казки: герой усвідомив помилку ситуації та виправився, а отже, й змінив свою поведінку, що призвело до відчуття задоволення, практичного розуміння алгоритму створення терапевтичної казки. Наприклад, *«Неймовірні пригоди»*:

*У річці Стир жив собі Рак,
смішний повільний неборак.
І якось у погодні днину,
він залишив свою хатину.
Пустився в мандри,
Щоб знайти край радості та доброти.
Іще від батька він чував,
що край цей дивний – там, де став,
де верби похилились,
на себе в воду задивились...
Там їжі вдосталь, мислив Рак,
і гордо повз вперед, як танк.
Так дуже довго він ходив,
собі всі клешні натрудив.
Вже ледве-ледве він повзе,
йому стає все зле та зле...
Аж ось і серце обімліло –
І в грудях Рака заніміло...
Перед домівкою стоїть
І, гірко плачучи, мовчить...
І зрозумів тоді наш Рак –*

*Оце по колу ходив так.
Ледь клешні свої не зламав –
від втоми Рак на ліжко впав.
Не буду більше я ходити,
а в хатці смирененько сидіти!
І з того часу Рак удома,
у гості жде він кума Сома,
щоб все детально розказати,
свої пригоди описати.
Аж раптом в двері гух-гух-гух...*

- Іду я, брате, не оглух.

- Та відкривай уже скоріше!

*- А ти поведь себе тихіше,
бо я стомився дуже-дуже...*

- Кола намотував, мій друже?

- А це, ти, знаєш звідкіля?

*- Розповіло одне, маля:
воно з трави спостерігало,
від сміху бульбашки пускало.*

- Не смійся, куме, гріх тобі, сміятись, коли друг в біді.

- Не буду друже! Вибачай! Ти краще чаю наливай.

*І друзі всілися до столу,
ще й завели веселу мову,
бо біди в кожного бувають,
а з них лиш друзі виручають.*

Наведений приклад фольклорного жанру спонукає дітей до побудови висловлювань, формує комунікативні вміння й навички, розширює словниковий запас, сприяє розвитку творчих здібностей дошкільника. Казка здатна оптимізувати процес розвитку мовленнєво-комунікативних здібностей дитини, надаючи їй почуттєвої спрямованості – через емоційну взаємодію з образами дошкільника засвоюють певні знання й уявлення, виробляють конкретні судження, формулюють особистісні орієнтири.

Казки унікальні не лише як літературний жанр, але і як твір, який цілком зрозумілий дитині. Казки наповненні глибоким значенням і змістом, який по-різному розкривається для різних людей і навіть по-різному для однієї людини в різні моменти її життя. Дитина усвідомлює той чи той зміст з одної і тої ж казки залежно від її інтересів та потреб у даний момент. Якщо надати можливість, дитина повернеться до вже прочитаної казки, розширивши його попереднім змістом або ж замінивши його новим.

Закінчення казок оформляють за допомогою типових висловів, що слугують виразниками щастя, захищеності, благополуччя та, водночас, акцентують увагу на прихованому вигаданому змісті: *От вони живуть і хліб жують, коромислом сіно возять, оберемком водуносять; На вербі дзвінчик, нашій казці кінчик; І я там був, мед-вино пив; хоч в роті не було, а по бороді*

текло – тим вона в мене й побіліла), який дає стійке відчуття психологічної захищеності, а також сприяє філософському, екзистенційному осмисленні дійсності. Зачин містить ореол таємниці та магичності.

4. Висновки

Дитина старшого дошкільного віку оволодіває на достатньому рівні зв'язним мовленням, здатна виявляти творчість у побудові висловлювань і розповідей різного типу в спілкуванні, зокрема, і за змістом казкових текстів. Таким чином, науково-теоретичний аналіз дав можливість зробити наступні висновки та узагальнення, а саме:

1) здійснити теоретичне обґрунтування особливостей використання методу казкотерапії у психолого-педагогічній практиці дошкільного-навчального закладу та з'ясувати, що казкотерапія – це метод, який використовує форму казки для інтеграції особистості, розвитку творчо-мовленнєвих здібностей, розширення свідомості та взаємодії з навколишнім світом;

2) доведено, що використання аналізованого методу є доцільним та виправданим;

3) запропоновано класифікацію мовних ситуацій, які сприяють творчому мовленнєвому самовираженню дітей і обґрунтовано їх особливості;

4) розкрито поетапну реалізацію методу казкотерапії в освітньому просторі дитячого навчального закладу;

5) створено алгоритм побудови терапевтичної казки.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні наступності та перспективності формування мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в різних видах діяльності.

Література

References

1. Алексеенко В. В. Играем в сказку. Воспитание и развитие личности ребенка 2–7 лет. – М.: РИПОЛ.
Alekseienko, V.V. (2008). *Igraem v skazku. Vospitanie i razvitie lichnosti rebionka 2–7 let. [Playing Fairy-Tale. Educating and Developing Personality from 2 -7].* Moscow: RYPOL.
2. Бурчик О. В. Групова казкотерапія в особистісно-орієнтованому вихованні дітей // *Вісник Житомирського державного ун-ту ім. Івана Франка.* – 2005, № 25. – С. 203-205.
Bourchuk, O.V. (2005). *Grupova kazkoterapia v osobystisno-orientovanomu vyhovanni ditej [Group Fairy-Tale Therapy in Personality-oriented Education of Children].* *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni I. Franka*, 25, 203-205.
3. Давыдова Т. Т. Сказка // *Лит. Учеба.* – 2003., № 1.
Davydova, T. T. (2003). *Skazka [Сказка]. Lit. Ucheba*, 1.
4. Деркач О. О. Педагогіка творчості: Арт-терапія та казкотерапія на допомогу вчителю, вихователю, праткичному психологу. Вінниця, 2003.
Derkach, O. O. (2009). *Pedahohika tvorchosti: Art-terapiia ta kazkoterapiia na dopomohu vchyteliu, vykhovatelii, praktychnomu psykhologu.* Vinnytsia.
5. Кирилюк О. С. Універсалії культури і семіотика дискурсу : казка та обряд. – Одеса: ЦГО НАНУ, 2003.

- Kyryliuk, O. S. (2003). *Universalii kultury i semiotyka dyskursu: kazka ta obriad [The Cultural Universals and Semiotics of Discourse: Fairy-Tale and Rite]*. Odesa: TsHO NANU.
6. Мелетинский Е. М. От мифа к литературе. – М.: РГГУ, 2000.
Meletynskiy, E. M. (2000). *Ot Mifa k Literature [From Myth to Literature]*. Moscow: RGGU.
7. Насруллаева Н. Н. Влияние содержания и языковых средств народной сказки на образность и выразительность речи старшего дошкольника. – К.: Рад. школа, 1982.
Nassrullaeva, N. N. (1982). *Vlyianie sodержaniia i yazykovykh sredstv narodnoy skazki na obraznost i vyraziitel'nost rechy starsheho doshkolnyka [The Impact of Content and Linguistic Means of Folk-Tale on the Imagery and Expressiveness of Older Pre-schooler Speech]*. Kyiv: Rad. Shkola.
8. Померанцева Э. В. Русское народное поэтическое творчество. – М.: Учпедгиз, 1956.
Pomerantseva, E. V. (1956). *Russkoe narodnoe Poeticheskoe Tvorchestvo [Russian Folk Poetic Art]*. Moscow: Uchpedgiz.
9. Пропп В. Морфология волшебной сказки. Исторические корни волшебной сказки. – М.: АСТ, 1998.
Propp, V. (1998). *Morfologiya volshebnoy skazki. Istoricheskie korny volshebnoy skazki [The Morphology of Fairy-Tale]*. Moscow: AST.
10. Соколов Д. Сказки и сказкотерапия. – М.: Эксмо-Пресс, 2001.
Sokolov, D. (2001). *Skazki i skazkoterapiia [Fairy-Tales and Fairy-Tale Therapy]*. Moscow: Eksmo-Press.
11. Вачков Я. Сказкотерапия: Развитие самосознания через психологическую сказку. – М.: Ос-89. – С. 144.
Vachkov, Y. V. (2001). *Skazkoterapiia: Razvitie samosoznaniya cherez psikhologicheskuyu skazku [Fairy-Tale Therapy]*. Moscow: Os-89.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: Перун, 2004.
Velykij tлумachnyj slovnyk suchasnoy ukrainskoy movy (2004). V. Busel, Ed. *[Great Explanatory Dictionary of Modern Ukarinain]*. Kyiv; Irpin: Perun.
13. Якименко С. І. Формування основ світогляду у дітей молодшого шкільного віку засобами казки: теорія і практика. – Київ: Знання, 1999.
Yakymenko, S. I. (1999). *Formuvannia osnov svitohliadu u ditej molodshoho shkilnoho viku zasobamy kazky: teoriia i praktyka [Формування основ світогляду у дітей молодшого шкільного віку засобами казки: теорія і практика]*. Kyiv: Znannia.
14. Зинкевич-Евстигнеева Т. Формы и методы работы со сказками. – СПб: Речь, 2006.
Zynkevych-Evstyhneeva, T. D. (2006). *Formy i metodu raboty so skazkami [Forms and Methods of Working with Fairy-Tales]*. S.-Petersburg: Rech.